

УДК 811.111: 371.134: 271.4

**ДО ПРОБЛЕМИ АНГЛО-МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ  
ВИПУСКНИКІВ УЖГОРОДСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ  
АКАДЕМІЇ ІМЕНІ ТЕОДОРА РОМЖІ**

**Богдан Людмила Іванівна**

м. Ужгород

*У статті розглядаються історичні моменти розвитку ужгородської греко-католицької богословської академії імені Теодора Ромжі та перших греко-католицьких парафій у США. Також автор звертає увагу на питання доцільності вивчення англійської мови студентами-семінаристами.*

*Ключові слова: Божественна літургія, емігран-*

*ти, греко-католицька церква, семінаристи, англійська мова.*

Майбутнє суспільства визначається рівнем культури людини, яка проявляється в її взаємодії з навколишнім середовищем. Поліпшення міжнаціонального порозуміння, подолання конфліктів між-

народного характеру, усунення негативних наслідків науково-технічного прогресу можливі лише за умови підготовки фахівців, що володіють високим рівнем загальної та комунікативної культури. Ефективність вирішення проблем, що виникають у процесі або в результаті професійної діяльності, багато в чому залежить від ступеня сформованості комунікативних та особистісних якостей сучасного фахівця. Вміння працювати з людьми, будувати взаємини з колегами та клієнтами, ефективно управляти комунікативним процесом необхідні в будь-якій професійній діяльності.

Підкреслимо, що володіння культурою іншомовного професійного спілкування не тільки сприяє ефективному міжнаціональному спілкуванню та співпраці на професійному та особистісному рівнях, відіграє позитивну роль у забезпеченні загального розвитку фахівців, розширенні їх світогляду, поглибленні знань про навколишній світ, про людей, які користуються даними іноземною мовою, їхні звичаї, менталітет, особливості національної культури тощо, але також сприяє розвитку всіх психічних процесів: сприйняття, уваги, уяви, мислення. У процесі вивчення іноземної мови відбувається виховання особистості майбутнього фахівця в цілому і формування окремих професійно-особистісних якостей, необхідних для професійного становлення фахівця.

*Метою* статті є показати доцільність вивчення англійської мови студентами-семінаристами м.Ужгорода з можливістю подальшого використання знань для спілкування та проведення Богослужінь у церквах греко-католицьких епархій Сполучених Штатів та інших країн.

Започаткування ужгородської греко-католицької богословської академії імені Теодора Ромжі сягає часів єпископа Михайла Мануїла Ольшавського, який у 1744 році заснував у м.Мукачеві богословську школу. Наступні віхи її історії охоплюють такі події:

- З 1778 року школа продовжує свою діяльність у стінах Ужгородського замку, який імператриця Марія-Терезія подарувала Мукачівському єпископу Андрію Бачинському. Перенесена з Мукачеві до Ужгорода богословська школа єпископа Ольшавського була перетворена владикою Бачинським у духовну семінарію з чотирирічним терміном навчання, що носила назву ім.Трьох Святителів.
- У 1941 році семінарія отримала статус академії.
- Отримавши у 1992 році територію під будівництво при в'їзді в с.Минай, що біля Ужгорода, 28 червня того ж року був посвячений наріжний камінь будови академії.
- 1992-1993 навчальний рік розпочали вже в Ужгороді, але ще не в новобудові, а лише у вагончиках, які були розміщені на території майбутньої академії.
- 28 червня 2004 року на першому святкуванні свята Перенесення мощей Блаженного священномученика Теодора Ромжі кардинал Йозеф Томко з Риму освятив завершене будівництво нової семінарії і фундамент під нову семінарійну церкву.
- 28 червня 2007 року владика Мілан разом із кардиналом Теодором Едгаром Мак-Керріком, вашингтонським архієпископом-емеритом, освятив нову церкву на території богословської

академії.

- 6 грудня 2008 року духовна академія відсвяткувала 230 років її перенесення з Мукачеві до Ужгорода і початок навчання у стінах Ужгородського замку.

З часу відновлення діяльності Мукачівської греко-католицької епархії понад 150 студентів академії отримали дипломи про закінчення філософської та теологічної освіти [1].

Духовенство Мукачівської епархії зробило великий внесок у розвиток та встановлення греко-католицької церкви у Сполучених Штатах Америки. Кількість емігрантів, що прибула до Америки в кінці XIX ст. достеменно невідома, адже емігрантів з етнічних українських земель, про історію яких американські імміграційні агенти нічого не знали і не дуже нею цікавилися, записували під різними національностями, "поляк", "росіянин", "угорець", "галичанин" [2]. Відомо, що Австро-Угорщину в період 1870–1914 рр. покинуло близько 650–700 тис. осіб, які переселились до США та Канади [3]. Більшість поселенців направляли до антрацитового регіону штату Пенсильванія. Найперші компактні та чисельні поселення українців в цьому штаті сформувалися в містах Шенандоа (Shenandoah), Хейзлтон (Hazleton), Вілк-Бері (Wilkes-Barre), Скрантон (Scranton), а також у вугільних районах Західної Пенсильванії [4].

В нових умовах переселенці повинні були змиритись з думкою, що їх обманули корисливі агенти і привезли як дешеву робочу силу і заміну для страйкуючих робітників на копальнях Пенсильванії, через що, ірландські та уельські робітники з неприхованою ворожістю поставились до новоприбулих русинів. Русини в абсолютній більшості не вміли писати і не знали англійської мови, вони терпіли образи та жорстокість. Емігранти інших національностей отримували допомогу і турботу від держав свого походження: священники, вчителі, спеціалісти різного профілю прибували разом з ними, тому вони легко могли організувати своє власне релігійне, культурне та економічне життя [5].

За браком власної церкви українські емігранти, що працювали у вугільних шахтах Шенандоа, відвідували богослужіння в німецькій та литовській церквах, або в Польському костьолі. Вкрай нетолерантне ставлення до них місцевих священнослужителів змусило українських емігрантів звернутися з листом до Львівського митрополита Сільвестера Сембратовича з проханням прислати їм греко-католицького священника для проведення богослужіння, церковних обрядів та сповіді [6, с.45].

У 1884 році преподобний отець Іван Волянський, священник з епархії Львова в Галичині, відгукнувся на заклик міністра і прибув до віруючих США. У тому ж році він організував першу греко-католицьку парафію в Шенандоа, штат Пенсильванія. Протягом короткого періоду часу його пастирська робота привела до створення додаткових парафій в Пенсильванії: Фріленд (Freeland) (1886), Хейзлтона (Hazleton) (1887), Кінгстон (Kingston) (1888), Вілк-Бері (Wilkes-Barre) (1888), Оліфант (Oliphant) (1888) та в Джерсі Сіті (Jersey City), Нью-Джерсі (New Jersey) (1889), Міннеаполіс (Minneapolis) штат Міннесота (1889), Уайтінг (Whiting) штат Індіана (1889) і Пассайк (Passaic) штат Нью-Джерсі (1890). До 1894 року

з приходом додаткового духовенства в основному з Прешовської і Мукачівської єпархії функціонувало 30 греко-католицьких єпархій, що обслуговували більше 100000 віруючих.

Священник Іван Волянський також сприяв за-снуванню першої української газети, яка побачила світ 15 серпня 1886 р. Він приймав активну участь у громадському житті, з його іменем пов'язана перша широка участь українських іммігрантів у страйковому русі. Під його патронатом греко-католицькі церкви утримували за свій рахунок школи та читальні. У 1898 р. у США налічувалося понад 50 українських греко-католицьких церков, а у 1913 р. виникла окрема Русинська американська церква [7, с.157].

З початку створення Русинської американської церкви Богослужіння проводилися на старослав'янській або ж українській мовах. Але з плином часу та зі зміною поколінь виникла необхідність проводити Божественні літургії англійською мовою. Так, починаючи з 1960-х років почала вживатися церковна англійська мова. На сьогодні всі Божественні літургії у греко-католицьких храмах США відбуваються виключно англійською мовою.

Отже, саме на Закарпатті та, зокрема, в Ужгородській греко-католицькій богословській академії ім.Теодора Ромжі відбувається підготовка та навчан-

ня майбутніх фахівців теологів та греко-католицьких священників. Крім теологічних дисциплін семінаристи опановують англійську мову. Більшість студентів по закінченню 3-го року навчання або ж останнього (7-го) року навчання з отриманням відповідного диплому мають змогу навчатися за кордоном, найчастіше – в Італії. Ті, хто володіють німецькою мовою, мають нагоду продовжити своє навчання в Німеччині. Уже дипломованих випускників можуть направити на служіння в греко-католицькі церкви або до США, або до інших країн, де є потреба у греко-католицьких священниках.

Випускники академії, розуміючи, що саме англійська мова є міжнародною мовою спілкування, беручи до уваги всі вище згадані факти, окреслюючи свої можливості та перспективи, усвідомлюють необхідність вільно володіти нею. Крім того, слід враховувати і той факт, що найнеобхідніша теологічна література друкується саме англійською мовою. Інтернет ресурси також є доступними здебільшого цією ж мовою. Божественні літургії, що відбуваються на англійській мові, вимагають неабиякої підготовки та знання професійної лексики. Як приклад, приведемо деякі молитви та псалми. Для порівняння візьмемо три мови: старослав'янську, українську та англійську (рис.1) [8; 9].

#### Молитва ОТЧЕ НАШ:

Отче наш,  
іже еси на небесіх;  
да сятиться ім'я твоє;  
да прийде царство твоє;  
да будет воля твоя,  
яко на небесі і на землі;  
хліб наш насущний  
даждь нам днесь;  
і остави нам долги наша,  
якоже і ми оставляєм  
должником нашим,  
і не введи нас во искушеніє,  
но избави нас от лукавого,  
амінь.

Отче наш,  
Ти що на небі,  
хай святится Твоє ім'я,  
нехай прийде твоє царство,  
нехай буде твоя воля,  
як на небі, так і на землі.  
Наш щоденний хліб  
дай нам сьогодні  
і прости нам наші довги,  
як і ми прощаємо  
нашим довжникам,  
і не введи нас у спокусу,  
а визволи нас від лукавого,  
амінь.

Our Father,  
who art in heaven,  
hallowed be thy name;  
thy kingdom come;  
thy will be done  
on earth as it is in heaven.  
Give us this day  
our daily bread;  
and forgive us our trespasses  
as we forgive those  
who trespass against us;  
and lead us not into temptation,  
but deliver us from evil.  
Amen.

#### Молитва ВІРУЮ (частина):

Вірую во єдиного Бога Отця,  
Вседержителя,  
Творця неба і землі,  
видимих же всіх і невидимих.  
І в єдиного Господа  
Ісуса Христа,  
Сина Божія, єдинородного,  
іже от Отця рож денного прежде  
всіх вік;  
Світа от світа,  
Бога істинна от Бога істинна,  
рождена, не сотворена,  
єдинасущна Отцу,  
імже вся биша.  
Нас ради человек  
і нашего ради спасення  
шедшаго с небес  
і воплотившагося от Духа  
свята і Марії Діви,  
і вочеловічшася.  
Разпятого же за ни  
при Понтійстім Пилаті  
і страдавша і погребенна.  
І воскресшаго в третій день по  
Писанієм.

Вірую в єдиного Бога, Отця  
Вседержителя,  
Творця неба й землі і  
всього видимого й невидимого.  
І в єдиного Господа  
Ісуса Христа,  
Божого Сина, єдинородного,  
родженого від Отця перше  
всіх віків.  
Як світло від світла.  
Бога правдивого від Бога правдивого,  
родженого, не сотвореного,  
однасущного з Отцем,  
що через нього все сталося.  
Що для нас людей  
і для нашого спасіння  
зійшов із неба  
і прийняв тіло від Святого Духа й  
Марії Діви,  
та Став чоловіком.  
І дав себе розпяти за нас,  
за Понтія Пилата,  
страждав і був похований.  
І воскрес третього дня,  
як це предсказано в святім Писанні.

I believe in one God, the Father  
Almighty,  
Creator of heaven and earth,  
of all things visible and invisible;  
and in one Lord  
Jesus Christ,  
Son of God, the only-begotten,  
born of the Father  
before all ages.  
Light from light,  
true God from true God,  
begotten, not made,  
one in essence with the Father;  
through whom all things were made.  
For us and  
for our salvation,  
he came down from heaven  
and was incarnate from the Holy Spirit  
and the Virgin Mary,  
and became man.  
He was crucified for us  
under Pontius Pilate,  
and suffered and was buried.  
He rose on the third day according to  
the scriptures.

## Каѳісма Тринадесятая.

Псаломъ 91.

Благо есть исповѣдаться Господу,  
и пѣсти имени твоему Вышній:

2. Возвѣщати заутра милость твою, и истину твою на всакъ ночь:

3. Въ десятиструннѣмъ Псалтири съ пѣснью въ гуслехъ.

4. Иакъ возвеселихъ ма еси, Господи, въ твореніи твоёмъ, и въ дѣлѣхъ твоихъ радуюся.

5. Иакъ возвеличиша дѣла твоя Господи: съкъ оуглубиша помышленія твоя.

6. Мужъ безумнъ не познаетъ, и не разумнъ не разумѣетъ ихъ.

7. Вегда прозавоша грѣшницы якъ трава и прониоша вси дѣлающіи беззаконіе, якъ да постребятъ въ вѣкъ вѣка.

8. Ты же Вышній во вѣкъ Господи.

9. Иакъ се врази твои, Господи, якъ се врази твои погнѣхутъ, и разыдѣтъ вси дѣлающіи беззаконіе.

10. И вознесетъ якъ едноорога рогъ мой, и стараетъ моа въ еленъ маситнѣ:

11. И воззрѣ око мое на враги моа, и возгающыа на малазѣкавнющыа оуслышитъ оухомое.

12. Праведникъ якъ фннѣхъ процвѣтетъ: якъ кедръ, иже въ Ливанѣ, оумножитъ.

13. Насаждени въ домъ Господни во дворѣхъ Бога нашего процвѣтѣхутъ.

14. Еще оумножатъ въ старости маситнѣ, и благопріемлюще вѣдѣхутъ:

15. Да возвѣстатъ, якъ правъ Господь Богъ нашъ, и несть неправды въ немъ.

Psalm 91.

It is good to give praise to the Lord, and to sing to thy name, O most High.

2. To show forth thy mercy in the morning, and thy truth in the night:

3. Upon an instrument of ten strings, upon the psaltery: with a canticle upon the harp.

4. For thou hast given me, O Lord, a delight in thy doings: and in the works of thy hands I shall rejoice.

5. O Lord, how great are thy works! thy thoughts are exceeding deep.

6. The senseless man shall not know: nor will the fool understand these things.

7. When the wicked shall spring up as grass: and all the workers of iniquity shall appear: That they may perish for ever and ever:

8. But thou, O Lord, art most high for evermore.

9. For behold thy enemies, O Lord, for behold thy enemies shall perish: and all the workers of iniquity shall be scattered.

10. But my horn shall be exalted like that of the unicorn: and my old age in plentiful mercy.

11. My eye also hath looked down upon my enemies: and my ear shall hear OF THE DOWNFALL of the malignant that rise up against me.

12. The just shall flourish like the palm tree: he shall grow up like the cedar of Libanus.

13. They that are planted in the house of the Lord shall flourish in the courts of the house of our God.

14. They shall still increase in a fruitful old age: and shall be well treated.

15. That they may show, that the Lord our God is righteous, and there is no iniquity in him.

З наведених вище текстів бачимо, що професійна лексика відрізняється від загальноповсякденної. Так, наприклад, словосполученням *Ти, що на небі, хай святиться Твоє ім'я, нехай буде Твоя воля, єдинородний, будучий вік* знавці загального рівня мови надали б зовсім інший переклад, ніж поданий в оригіналі. В контексті релігійного змісту ці словосполучення перекладаються наступним чином: *who art in heaven, hallowed be thy name, thy will be done, only-begotten,*

*the world to come.*

Отже, це неодноразово підтверджує думку про те, що студент-семінарист повинен прикладати максимум зусиль для того, щоб опанувати загальну і професійну лексику з англійської мови, та в майбутньому, будучи священником греко-католицької єпархії магі змогу читати відповідну літературу в оригіналі, вільно спілкуватися та, при потребі, проводити Божественні літургії англійською мовою.

#### Література та джерела

1. Мукачівська греко-католицька єпархія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.mgce.uz.ua/post.php>> – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Halich W. Ukrainians in the United States. – Chicago: University of Chicago Press, 1937. – P.14
3. Маркус В. З'єднані Держави Америки // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т.3. – С.809
4. Бачинський Ю. Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки / Ю.Бачинський. – К.: Енциклопедія Української Діаспори, 1995. – С. 34
5. Kurpas M. The Ukrainian Americans: Roots and Aspirations, 1984–1954, Toronto: University of Toronto Press, 1991. – P.34
6. Кравченко О. Стежками отця Волянського в Америці // Календар-альманах Українського Народного Союзу на рік 1994. – Джерсі Сіті. – С.81-106
7. Кравченко О. Українці в Америці // Ювілейний альманах українського Братського Союзу з нагоди 75-ліття: 1910–1985 / Ред. Д.Корбутяк. – Скрантон, 1985. – С.83–102
8. The Divine Liturgy of our Holy Father John Chrysostom. The Byzantine Seminary Press. A publication of the Byzantine Seminary Press. – 1937
9. Псалтырь царя Давида. The Book of Psalms of King David. – PA, Homestead: the Greek Catholic Union, 1921.

*В статье рассматриваются исторические моменты развития ужгородской греко-католической богословской академии имени Теодора Ромжи и первых греко-католических приходов в США. Также автор обращает внимание на вопрос целесообразности изучения английского языка студентами-семинаристами.*

*Ключевые слова: Божественная литургия, эмигранты, греко-католическая церковь, семинаристы, английский язык.*

*The author of the article has considered the historical aspects of establishing and development of Uzhhorod Greek Catholic Theological Academy named after Theodor Romzha and the first Greek-Catholic parishes in the United States. Also, the author has paid attention to the expediency of English language learning by the students-seminarians.*

*Key words: Divine Liturgy, immigrants, Greek Catholic Church, the English language.*